

Posudek vedoucího bakalářské diplomové práce:

Tomáš MAŠEK, *Diskuse o ideové orientaci Bratrské jednoty baptistů v meziválečném období*, FHS UK Praha 2016, stran 47.

Předkládaná práce se soustřeďuje na některé otázky sebeidentifikace a postavení Bratrské jednoty baptistů (BJB) v Československu po jeho vzniku, Vychází z širšího Havelkova pojetí "náboženské kultury" (s. 4), byť si je její autor vědom toho, že tuto kategorii nemůže na svůj pramenný materiál aplikovat v plné šíři (s. 5). Tomáše Maška zajímá mimo jiné především to, jak se BJB shodovala s principy modernity, politické struktury a demokracie první republiky a dále jak se někteří její představitelé snažili situovat baptismus do (či vůči) tradice české reformace a to zejména v souvislosti s tím, že baptisté byli v 19. a počátkem 20. století svým anglosaským původem v české reformaci vlastně svým způsobem cizorodým prvkem. V těchto souvislostech vyháží zejména ze *Zřízení Bratrské jednoty baptistů* a z prací Josefa Novotného, Jindřicha Procházky a Václava Vojtý. Práce je psána nespornou autorovou *způsobilostí identifikovat významné bádáníhodné problémy* a s velkou *schopností orientovat se v posuzovaných náboženských idejích*. Přece však vůči ní lze vyslovit i určité připomínky (práci by patrně pomohlo, kdyby měla soustavnější analytickou strukturu; použitá literatura by mohla být širší) a klást níže uvedené otázky.

(1.) Posuzujeme-li baptistické výklady dějin jako způsob jejich sebeidentifikace, bylo by možná vhodné nějak soustavněji charakterizovat rozdíl mezi baptistickou (konfesijní) historiografií na jedné straně a na straně druhé ostatní historiografickou literaturou, z níž autor čerpá informace o dějinách baptistů.

(2.) Antropologové (jak ti historičtí, tak socio-kulturní) by patrně nesouhlasili, že práce zkoumá baptisty "z hlediska samotných aktérů" (s. 43), neboť by takový výzkum spojovali s jinými postupy, než užil Tomáš Mašek (tj. např. z rozbořením egodokumentů a pod.).

(3.) Při hledání starších období baptizmu v české reformaci měl, jak ukazuje rozbor předkládané práce, pro baptistické autory velký význam Chelčický. Toto přehlašování se k němu by mělo smysl možná podrobněji porovnat s tím, jak jednotlivé náboženské směry, ale i kulturně politická hnutí 20. století v českém prostoru usilovali založit svoji identitu právě odkazy na Husa, Komenského (ten má např. velký význam pro ČCE od poloviny 20. let) či právě Chelčického. Bylo by možné si klást otázku, zda o tyto postavy jednotlivé konfesijní skupiny soupeří či v odkazech na ně naopak usilují nalézt společnou platformu? Šlo by zde vyjít z bohaté literatury, jež vyšla v souvislosti s Husovým výročím, a ze studie ke Komenskému, srov.: Lenka ŘEZNÍKOVÁ a ko., *Fragmenty paměti. J. A. Komenský v kulturách vzpomínání 19. a 20. století*, Scriptorium, Praha 2014,

(4.) Vysvětlení by se mohlo někdy zakládat na širší kontextualizaci. Kupříkladu právě se utvořivší ČCE (již na konci roku 1918, Tomáš Macek se jejím představitelů také věnuje - J. L. Hromádka, E. Rádl, F. Žilka) řešila obdobné otázky. Kupříkladu snahu vrátit se k původní apoštolské církvi (k antice), ale zároveň neodmítat modernitu, nýbrž ji brát "jako výzvu", by bylo patrně zapotřebí vyhodnotit v širším výkladovém kontextu (vývoj, související s níže uvedenou diskusí o uplatnitelnosti analytických kategorií "sekta", "církvev", "mystika"; proměna evangelické teologie v postoji k evolučním teoriím, vznik tzv. kulturního či kulturně-politického protestantismu atd.)

(5.) V základních obrysech lze souhlasit s tím, jak Tomáš Mašek uplatňuje na baptisty Troeltschovu (sociologickou klasifikační) kategorii "sekty" (s. 44-45) a to včetně toho, že nastiňuje možné problémy s její plnou uplatnitelností na moderní poměry BJB (s. 45). K této otázce by však šlo ještě podrobněji diskutovat. Říká-li (5a) autor totiž: "Největší rozdíl mezi Troeltschovým příslušníkem sekty a moderním baptistou je právě v zapojení do světa" (s. 45); je to právě důvod klást asi otázku, zda se baptisté neproměnili v uskupení, ne něž by se již alespoň z části hodila Troeltschova kategorie "církvev" či kategorie "mystiky"? Na jedné straně Troeltsch sám (Ernst TROELTSCH, *Die Soziallehren der christlichen Kirchen und Gruppen*, Tübingen 1912, 797-848; nový, stejně stránkovaný dotisk je z r 1994; studie má i anglický překlad) popisuje jak se baptisté během novověku proměňují v anglosaském prostředí ze sborů, které lze popsat jako "sekty, ve sbory, jež nabývají částečně povahu "církvi". Na straně druhé by mělo smysl (zejména v souvislosti s důrazem baptistů na individuální zbožnost a individuální rozhodnutí) vzít v potaz i Troeltschovu mínění, že náboženstvím moderní doby bude právě "mystika", neboť ta nejvíce vyhovuje odporu moderního člověka vůči "církvevnictví" (*Z dějin evropského ducha*, s. 53-63).

Vzhledem k tomu, že (5b) vývoj od "sekty" k "církvi" prodělala česká Jednota bratrská, zejména od

90. let 15. století, mohlo by být zajímavé všimnout si toho, zda si baptističtí autoři 20. století, když píšou dějiny baptizmu a hledají starší období právě i v české bratrské reformaci, tohoto posunu v dějinách Jednoty bratrské více povšimli a nějak jej komentovali či nikoli.

Přes uvedené připomínky však považuji předkládanou práci za v zásadě zdařilou a myšlenkově ucelenou. *Doporučuji ji proto k obhájení a navrhuji její hodnocení jako velmi dobré.*

*Jan Horský*

15. května 2016